

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-490-0-5>

**PECULIARITIES OF THE FORMATION OF THE OUTLOOK
OF THE FUTURE COMMANDER-IN-CHIEF OF THE UPA,
VASYL KUK**

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ
МАЙБУТНЬОГО ГОЛОВНОГО КОМАНДИРА УПА
ВАСИЛЯ КУКА**

Stefanyshyn M. L.

*Student of the 2nd year of the master's
degree at the Faculty of History,
Political Science and International
Relations
Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

Стефанишин М. Л.

*студент II курсу магістратури
факультету історії, політології
і міжнародних відносин
Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

На початку ХХ століття в Україні відбувався активний процес формування сучасної української нації, який був значно прискорений подіями Першої світової війни. Однак, через історичні обставини, українці, на відміну від багатьох своїх сусідів, не змогли закріпити свою незалежну державу, проголошену на початку 1918 р. Після поразки визвольних змагань 1917–1921 рр. українські етнічні землі знову були поділені між сусідніми державами. Втрата державності особливо гостро позначилася на молодому поколінні – підлітках і дітях, які стали безпосередніми свідками цієї історичної трагедії. Люди, народжені в період між 1905 і 1915 роками, згодом сформували нову хвилю борців за незалежність України, тому вивчення їхніх доль становить значний інтерес для дослідників.

Історичний досвід покоління, що пройшло через тяжкі випробування ХХ століття, пережило світові війни і терор найжорстокіших тоталітарних режимів, є для нас актуальним і безцінним прикладом мужності та стійкості. Однією з видатних особистостей цього героїчного покоління, що брало участь у війнах і збройній боротьбі за державну незалежність України у ХХ столітті, є останній Головнокомандувач Української повстанської армії (УПА) та один з лідерів Організації українських націоналістів (ОУН) – Василь Кук. Його життя, що розпочалося за рік до початку Першої світової війни, охоплює більшість трагічних періодів української історії ХХ століття і завершилося вже в період сучасної незалежності України [5, с. 42].

11 січня 1913 року в Австро-Угорській імперії, за 40 кілометрів на схід від Львова, у селі Красне Золочівського повіту на Тернопільщині (нині Бузький район Львівської області), у скромній українській багатодітній селянській родині Степана (1879–1959) та Парасковії (1888–1975) Куків народився син, якому під час хрещення 16 січня дали ім'я Василь [6]. Сім'я дотримувалася українських традицій, виховувала своїх дітей у любові до рідної землі та повазі до національної культури, що стало важливим підґрунтям для Василя Кука – майбутнього провідника визвольного руху України.

Батьки Василя Кука були типовими представниками українського селянства кінця XIX – початку XX століття, які, попри бідність і складні життєві обставини, зуміли забезпечити своїй родині стабільність і виховати дітей у національних традиціях. Батько, Степан Матвійович, походив з бідної селянської родини. У спадок від свого батька Матвія він отримав лише $\frac{1}{2}$ моргу землі (1 морг – 0,6 га), а від матері Ксенки – 1 морг. Підрісши, Степан одразу пішов працювати на залізничну станцію в селі Красне, де його взяли на некваліфіковану фізичну роботу. Потім його направили в бригаду робітників, які ремонтували залізничну колію на відрізку Золочів – Красне [2].

Мати Василя Кука мала на своїх плечах домашнє господарство та виховання дітей. Вона походила з дому Федора Постолока (1846–1909) і Софії Ласки-Постолок (1857–1941), що здавна мешкали в селі Красне. У сім'ї Постолоків було одинадцятьоро дітей – п'ятеро дівчат і шість хлопців. Два брати Парасковії – Василь і Степан – служили в австро-угорській армії і загинули на фронтах Першої світової війни [3, с. 31].

Батько у сім'ї Куків завжди надавав велике значення освіті для своїх дітей. У 1921 році вони віддали свого найстаршого сина, Василя Кука, до сільської чотирьохкласної школи. Навіть при тому, як зауважує сам Василь Кук, їхня родина жила дуже скромно, і діти часто ходили до школи, а потім і до гімназії босоніж. Хоча деякі родичі не завжди розуміли такі витрати на навчання сільських дітей, батько твердо вірив у важливість освіти і робив усе можливе, щоб забезпечити своїм дітям належну підготовку для майбутнього [9].

Краснянська сільська чотирьохкласна школа, до якої ходив Василь, була заснована ще в період Австро-Угорської імперії і спочатку функціонувала як українська. Однак після приходу нової польської влади у селі призначили директора польського походження, який спробував впровадити польськомовну систему навчання [7, с. 87].

У міжвоєнний період Золочів відігравав важливу роль у національно-патріотичному житті регіону, ставши центром націоналістичного руху та «кузнею кадрів» для українського визвольного руху

завдяки діяльності української гімназії. Директором гімназії був отець Микола Хмільовський – видатна постать, авторитетний капелан УГА та відданий український патріот. Василь Кук, опинившись у цьому оточенні, швидко став активним учасником і одним із лідерів гімназійного товариства. Коли навесні 1927 року у Золочеві відновив свою діяльність «Пласт», 14-річний Василь із захопленням приєднався до цієї організації, ставши членом 5-го гуртка «Крук» 22-го куреня імені Івана Богуна. 18 вересня 1928 року він офіційно склав пластову присягу, яку підтвердив його батько Степан Кук, тим самим давши згоду на громадську діяльність свого сина [8, с. 191].

Закінчивши гімназію, Василь спробував вступити до Львівського університету, але дискримінаційна політика щодо українців завадила йому реалізувати свої плани. Врешті-решт, він вступив на юридичний факультет Люблінського університету, де зустрів майбутнього голову ОУН – Степана Бандеру. Саме в цих стінах Василь Кук сформувався як професійний революціонер, активно залучався до політичної діяльності та сприяв національно-визвольним зусиллям свого народу [4].

Ставши членом ОУН, Василь Кук часто отримував від КЕ ОУН ризиковані кур'єрські завдання. Він перевозив зброю та вибухівку до Львова з краківської лабораторії Ярослава Карпинця і Миколи Климишина, а також доставляв нелегальну літературу до Луцька та Рівного. Під час виконання цих завдань гімназиста Василя кілька разів затримувала польська поліція, але після двох днів арешту його звільняли, оскільки не було достатньо доказів. Перше серйозне ув'язнення відбулося в 1933 році, коли за поширення листівок ОУН він провів пів року в Золочівській в'язниці. Цей досвід лише зміцнив його рішучість і переконаність у важливості боротьби за незалежність України [4].

У вересні 1933 р. його звільнили, а у жовтні того ж року – новий арешт. У 1933 році польська влада святкувала 250-річчя перемоги під проводом короля Яна Собеського над турками під Віднем у 1683 році. ОУН відповіла на цю подію масовим підпалом польських філварків та збіжжя. Хоча Василь у той момент перебував у Львові, але під час обшуку в його будинку знайшли пляшечку з сірчаною кислотою, що послужило «доказом» його причетності до антипольських акцій [10, с. 156]. Арешт та подальші переслідування не тільки вплинули на особисте життя Василя Кука, але й загострили його розуміння важливості боротьби за національні інтереси. Політична ситуація в Польщі, що посилювала тиск на українське населення, створювала атмосферу напруги та протистояння, яка неминуче впливала на його світогляд.

Отже, вплив сімейного середовища на Василя Кука визначався не лише рівнем підтримки та виховання, а й цінностями, які вкладалися у його особистість. Його дитячі та юнацькі роки були сповнені різноманітних вражень та викликів, які сприяли формуванню активної громадянської позиції. Соціально-політична ситуація в країні також відіграла важливу роль у його усвідомленні суспільних проблем, змушуючи його замислюватися над питаннями справедливості та боротьби за права українського народу. Важливою є і його взаємодія з однолітками та особистостями, які вплинули на його світогляд та цінності. Усі ці чинники спільно вплинули на становлення Василя Кука як особистості та його подальшу громадську діяльність. Він став не лише свідком важливих історичних змін, але й активним учасником у боротьбі за права та свободи свого народу, втілюючи в життя цінності, які формувалися ще в його молодості.

Література:

1. Боровець З. Василь Кук – «Василь Коваль; Юрко Леміш» – генерал-хорунжий, останній Головний командир УПА (110 років тому). *Український погляд*. 10 січня 2023. URL: <https://ukrpohliad.org/blogs/vasyl-kuk-vasyl-koval-yurko-lemish-general-horunzhyj-ostannij-golovnyj-komandyr-upa-110-rokiv-tomu.html>
2. ГДА СБ України. Ф. 6. Спр. 51896-ФП. Т. 2. Арк. 100–101.
3. Гоман Р. Картотека відомих людей. Випуск №178. Цікаві факти про Василя Кука : презентація. 3 червня 2020. URL: <https://vseosvita.ua/library/kartoteka-vidomih-ludej-vipusk-no178-cikavi-fakti-pro-vasila-kuka-292163.html>
4. Гринів М. Василь Кук (1913–2007) – останній командувач Української повстанської армії : методична розробка. 2022. 26 с. URL: <https://naurok.com.ua/vasil-kuk-1913-2007-ostanniy-komanduvach-ukrainsko-povstansko-armii-308307.html>
5. Дубовик О. Василь Кук: Вони не знають, як будувати державу. *Український інтерес*. 11 січня 2024. URL: <https://uain.press/interview/vasil-kuk-voni-ne-znayut-yak-buduvati-derzhavu-1664137>
6. Задорожна Л. Методика використання історичних документів на уроках історії України в загальноосвітній школі: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Київ, 2005. 21 с. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6115/Zadorozhna.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
7. Залишилися 253 Герої України. Хто вони?. *Історична правда*. 13 січня 2011. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2011/01/13/14308/>

8. Мараєв В. Василь Кук – останній командарм УПА. *Український інтерес*. 11 січня 2024. URL: <https://uain.press/blogs/654942-654942>

9. Пониपालяк А. На шляху до боротьби. Родина, дитинство і юність Василя Кука (1913–1929 р.). *Evropský filozofický a historický diskurz*. 2017. Is. 3. С. 39–47.

10. Пониपालяк А. Юнацькі роки та становлення особистості останнього головнокомандувача УПА Василя Кука (1913—1934 рр.). *Період збройної боротьби ОУН і УПА*. № 22. С. 150–157.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-490-0-6>

"AVANGARD" AS A COMPONENT OF THE HISTORY OF UKRAINE

«АВАНГАРД» ЯК СКЛАДОВА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Sholoiko T. O.

*Teacher of the Highest Category,
Teacher-Methodist,
History Teacher
Berdyansk Comprehensive School
of grades I-III No. 20 of the Berdyansk
city council of the Zaporizhzhia region
Berdyansk, Ukraine*

Шолойко Т. О.

*вчитель вищої категорії, вчитель-методист,
учитель історії
Бердянська загальноосвітня
школа I–III ступенів № 20
Бердянської міської ради
Запорізької області
м. Бердянськ Україна*

Haydulyan D. I.

*Student
"Avangard Lyceum" of the Avangard
Village Council, Odesa District,
Odesa Region
Avangard, Ukraine*

Гайдюлян Д. І.

*учениця
Заклад загальної середньої освіти
«Авангардівський ліцей»
Авангардівської селищної ради
Одеського району Одеської області
сел. Авангард, Україна*

Авангард – одне з наймолодших та найкрасивіших селищ України. Його історія тісно переплітається з історією України. Унікальним в розвитку селища є те, що найцікавіша сторінка історії співпадає з періодом становлення і розвитку незалежної України. Тому *актуальність* даної роботи полягає у сучасному підході всебічного вивчення становлення і розвитку околиць міста Одеса, поступово виокремивши історію селища Авангард в окрему частину.